

PROTOKÓŁ Nr 24/2021
Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa

z wspólnego posiedzenia
z Komisją Rewizyjną
w dniu 30 listopada 2021 r.

W dniu 30 listopada br. o godz. 10.00 w sali 021 Starostwa Powiatowego w Czarnkowie rozpoczęło się wspólne posiedzenie Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa z Komisją Rewizyjną. Przewodniczący Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa powitał zebranych i tym samym otworzył posiedzenie, stwierdzając na podstawie list obecności (**zał. nr 1**) prawomocność obrad.

Przewodniczący Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa przedstawił proponowany porządek posiedzenia:

1. Przyjęcie protokołów z ostatnich posiedzeń Komisji.
2. Informacja Zarządu Dróg Powiatowych o stanie dróg powiatowych i bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz o przygotowaniu do zabezpieczenia zimowego utrzymania dróg w sezonie 2021/2022.
3. Omówienie i opiniowanie materiałów będących przedmiotem obrad najbliższej sesji.
4. Sprawy różne.

Członkowie Komisji nie wnieśli uwag do zaproponowanego porządku posiedzenia.

Ad. 1.

Przyjęcie protokołów z ostatnich posiedzeń Komisji.

Komisje przystąpiły do przyjęcia protokołów z ostatnich posiedzeń – Komisja Rewizyjna z posiedzenia w dniu 25 października 2021 r., Komisja Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa z posiedzenia w dniu 26 października 2021 r. Ponieważ nikt nie wniósł uwag do wspomnianych protokołów, zostały one przyjęte.

Ad. 2.

Informacja Zarządu Dróg Powiatowych o stanie dróg powiatowych i bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz o przygotowaniu do zabezpieczenia zimowego utrzymania dróg w sezonie 2021/2022

Przewodniczący Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa oddał głos Dyrektorowi Zarządu Dróg Powiatowych w Czarnkowie, który szczegółowo omówił w/w zagadnienie.

Dyrektor poinformował, że w zakresie stanu dróg powiatowych oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego rozstrzygnięto przetargi na następujące zadania:

- 1) „Remont nawierzchni dróg masą asfaltową na gorąco z frezowaniem nawierzchni” – 13 415,00 m².
Umowa z wykonawcą została podpisana w dniu 01.06.2021 r. Odbiór zadania został dokonany 24.08.2021 r. Wartość zadania: 453 762,38 zł. Wykonawca zadania: Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych S.A. w Szamotułach.
- 2) Przebudowa drogi powiatowej nr 1346P w m. Prusinowo.
Umowa z wykonawcą została podpisana w dniu 14.07.2021 r. na kwotę 1 071 601,72 zł. Aneks nr 1 został podpisany w dniu 10.11.2021 r. gdzie wydłużono termin realizacji do 14 grudnia 2021 r. i zwiększono wartość zadania do kwoty 1 189 899,11 zł. Wykonawca zadania: BIMEX sp. z o.o. sp. k. Rogoźno.
- 3) Rozbudowa drogi – budowa ścieżki rowerowej Krzyż Wilkp. – Drawsko przy drodze powiatowej nr 1323P.
Umowa z wykonawcą podpisana w dniu 27.07.2021 r. Wartość zadania 3 589 020,18 zł. Termin realizacji zadania 13 miesięcy. W 2021 r. zadanie musi zostać rozliczone w kwocie minimum 650 000,00 zł., maksimum 2 019 000,00 zł. Wykonawca zadania: Roboty Drogowo-Budowlane Jacek Karpinski, Złotów.

- 4) „Remont cząstkowy masą asfaltową na gorąco z frezowaniem nawierzchni (2 000,00 m²)”
Umowa z wykonawcą została podpisana w dniu 14.09.2021 r. Odbiór zadania został dokonany 29.10.2021 r. Wartość zadania: 183 270,00 zł. Wykonawca zadania: Zakład Usług Komunalnych Juliusz, Roman Pilarski s.c. Nakło nad Notecią.
- 5) „Przebudowa drogi – budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 1846P w m. Krosin”.
Umowa z wykonawcą podpisana w dniu 20.10.2021 r. Termin wykonania 20.12.2021 r. Wykonawca zgłosił zakończenie realizacji zadania 15.11.2021 r. Termin odbioru został wyznaczony na dzień 23.11.2021 r. Wartość zadania: 91 911,63 zł. Wykonawca zadania: P.H.U. „SEBA” Sebastian Hryncewicz Czarnków.
- 6) Przebudowa drogi powiatowej nr 1341P Gębice-Wyszyny - etap I.
Umowa z wykonawcą została podpisana w dniu 02.11.2021 r. Termin realizacji zadania do 21.12.2021 r. Wartość zadania: 1 543 877,70 zł. Wykonawca zadania: COLAS POLSKA Sp. z o.o. Pałędzie.
- 7) Remont drogi powiatowej nr 1338P na odcinku Wieleń – Mężyk.
Umowa z wykonawcą została podpisana w dniu 09.11.2021 r. Termin realizacji zadania: 9 grudnia 2021 r. Wartość zadania: 43 618,26 zł. Wykonawca zadania: Zakład Drogowo – Budowlany Krzysztof Jaworski, Rumianek, Tarnowo Podgórne.
- 8) W związku z oszczędnościami w § 4270 ogłoszony został przetarg na „Remont nawierzchni dróg masą asfaltową na gorąco z frezowaniem nawierzchni”.
W dniu 15.10.2021 r. został otwarty i stwierdzono, że nie wpłynęła żadna oferta. Przetarg został ponownie ogłoszony. W drugim przetargu wpłynęły cztery oferty. Została wybrana oferta o wartości zadania 394 830,00 zł. Umowa zostanie podpisana między 22 a 26 listopada. Na realizację zadania wykonawca będzie miał 4 tygodnie.

W zakresie przygotowanie do zimowego utrzymania dróg w sezonie 2021/2022 Dyrektor przedstawił następująca informację:

Obwód Drogowy w Czarnkowie

ZADANIE Nr I

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Czarnków i Lubasz:
 - 1356P ul. Wroniecka m. Czarnków;
 - 1209P gr. powiatu – Walkowice – Romanowo – Czarnków;
 - 1342P Sarbia – Gębice – Huta – Komorzewo;
 - 1341P Brzeźno – Gębice – granica powiatu;
 - 1351P Białężyn – Grzępy do dr. nr 1343P;
 - 1350P Komorzewo – Prusinowo;
 - 1346P Prusinowo – Śmieszkowo – droga wojewódzka nr 178;
 - 1344P Pianówka – Goraj;
 - 1348P Lubasz – Stajkowo – Nowina;
 - 1349P od drogi wojewódzkiej nr 153 – Bzowo – Stajkowo;
 - 1334P Romanowo Górne – gr. powiatu (Kruszewo) – gr. powiatu – Marunowo;
 - 1345P Dębe – Śmieszkowo do drogi wojewódzkiej 178.
2. Środki transportowo-sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:
 - Nośnik o ładowności powyżej 5 t + pług średni – szt. 1;

- ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu nośnikiem z pługiem średnim Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 10 dni po 6 godz. dziennie i odśnieżania dróg ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ przez ok. 10 dni 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

Ofertę na kwotę 22 680,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%.

ZADANIE Nr II

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Lubasz:

1346P Prusinowo – Sławno – Sokołowo

1347P Lubasz – Sławno – Kamionka

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

- Ciągnik rolniczy+ pług średni – szt. 1;
- ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu (ciągnik rolniczy + pług średni). Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 8 dni po 5 godz. dziennie oraz odśnieżania dróg ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ przez ok. 8 dni 5 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

W dniu 25.11.2021 R. ofertę na kwotę 15 120,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%. Przetarg nie został jeszcze rozstrzygnięty. W dniu 29.11.2021 Wykonawca zgodnie z procedurą został wezwany do uzupełnienia dokumentów.

ZADANIE Nr III

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Czarnków, Lubasz, Połajewo:

1343P Śmieszkowo – Boruszyn;

1342P Młynkowo – Komorzewo;

1846P gr. powiatu –Tarnówko – Boruszyn – Połajewo – granica Powiatu;

1353P Tarnówko – Młynkowo – Krosinek – Połajewo;

1352P Przybychowo – gr. Powiatu.

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

- ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1;
- Równiarka – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 8 dni po 6 godz. dziennie oraz odśnieżania w/w dróg równiarką przez ok. 8 dni po 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

W dniu 26.11.2021 r. ofertę na kwotę 22 809,60 zł. złożyła firma Instalatorstwo Sanitarne Ogrzewanie i Ślusarstwo Daniel Turostowski ul. Polna 12, 64-710 Połajewo. Przetarg nie został jeszcze rozstrzygnięty. W dniu 29.11.2021 r. Wykonawca zgodnie z procedurą został wezwany do uzupełnienia dokumentów

Obwód Drogowy w Trzciance

ZADANIE Nr IV

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Trzcianka, Czarnków:

1332P Biała – Radolin – Radolinek – Kuźnica Czarnkowska;

1333P Trzcianka – Radolin;

1335P od drogi wojewódzkiej 178 – Radolinek;

1326P (kierunek Gajewo) od drogi wojewódzkiej 174-Zofiowo-do dr. wojewódzkiej 174 (kierunek Czarnków).

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

– Ciągnik rolniczy + pług średni – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu (ciągnik rolniczy + pług średni) Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 10 dni po 6 godz., dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

Ofertę na kwotę 9 720,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%

ZADANIE Nr V

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Trzcianka:

1318P Rychlik – Siedlisko;

1319P od drogi woj. 180 – Górnica;

1320P Biernatowo – do drogi woj. 309;

1324P od drogi woj. 178 – Nowa Wieś – Runowo;

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

– Ciągnik rolniczy + pług średni – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu (ciągnik rolniczy + pług średni) Wykonawcy na w/w drogach będą wykonywać pracę przez ok. 10 dni po 6 godz., dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

Ofertę na kwotę 9 720,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%

ZADANIE Nr VI

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Trzcianka:

1327P Łomnica – Trzcianka – (ul. Łomnicka);

1328P Pokrzywno – Łomnica – Wrząca;

1163P Róża Wielka – gr. powiatu – Pokrzywno - gr. powiatu;

1167P od dr. woj. 170 granica powiatu (Róża Wielka).

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

– Samochód ciężarowy o ładowności powyżej 5 t do pługa - szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu samochodem ciężarowym powyżej 5 t Wykonawcy z pługiem Zamawiającego na w/w drogach przez ok. 10 dni po 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

Ofertę na kwotę 11 664,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%

ZADANIE Nr VII

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Trzcianka:
1331P Trzcianka – Biała;
1332P od dr. woj.180 – Biała – Radolin.
2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:
 - ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 10 dni po 5 godz., dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.
Ofertę na kwotę 10 800,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%

ZADANIE Nr VIII

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Trzcianka:
1163P gr. powiatu – stacja Stobno do drogi wojewódzkiej 180;
1329P Stobno-granica powiatu (Ługi Ujskie).
2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:
 - ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 10 dni po 5 godz., dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.
Ofertę na kwotę 10 800,00 zł. złożyła firma Kambud Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o. o. Kuźnica Czarnkowska. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r. Wykonawca złożył ofertę z błędną stawką VAT. Oferta została poprawiona o właściwą stawkę VAT 8%

Obwód Drogowy w Wieleniu

ZADANIE Nr IX

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Wieleni, Lubasz:
1340P Gulcz – Krucz;
1339P Rosko – Hamrzysko.
2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:
 - ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1;
 - Równiarka – szt. 1.Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 8 dni po 4 godz. Dziennie oraz odśnieżania w/w dróg równiarką Wykonawcy przez ok. 8 dni po 4 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.
Ofertę na kwotę 14 169,60 zł. złożył Zakład Kanalizacji i Wodociągów w Drawsku Sp. z o.o Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r.

ZADANIE Nr X

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Drawsko, Krzyż Wlkp., Wieleni:
1337P Mężyk – Miały – Biała
1336P Drawski Młyn – Pęckowo - Piłka
1323P Krzyż Wlkp. – Drawsko – Pęckowo
2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

- Samochód ciężarowy o ładowności powyżej 5 t + pług średni – szt. 1
- Ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – 1 szt.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu samochodem ciężarowym o ładowności powyżej 5 t + pług średni Wykonawcy na w/w drogach przez ok. 8 dni po 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022 oraz odśnieżanie w/w dróg ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy przez ok. 8 dni po 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

Wykonawca zgodnie z procedurą został wezwany do uzupełnienia dokumentów. Ofertę na kwotę 14 515,20 zł. złożył Zakład Kanalizacji i Wodociągów w Drawsku Sp. z o.o. Przetarg został rozstrzygnięty w dniu 29.11.2021 r.

ZADANIE Nr XI

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Krzyż Wlkp. , Wieleń:

1321P Gieczynek – Dzierżązno Wielkie – Dzierżązno Małe;

1322P Gieczynek – Dębogóra – Wieleń.

2. Środki transportowo - sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

- Ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu odśnieżanie w/w dróg ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy przez ok. 5 dni po 6 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

W dniu 19.11.2021 r. ofertę na kwotę 5 832,00 zł. złożyła firma Zakład Remontowo-Budowlany „DROMOST” Błażej Fobka ul. Kasprzaka 20, 64-730 Wieleń. Przetarg nie został jeszcze rozstrzygnięty. W dniu 29.11.2021 r. Wykonawca zgodnie z procedurą został wezwany do uzupełnienia dokumentów.

ZADANIE Nr XII

1. Odśnieżanie dróg powiatowych gmina Krzyż Wlkp. Wieleń:

1321P Kuźnica Żelichowska – Żelichowo

2. Środki transportowo-sprzętowe niezbędne do wykonania zadania to:

- Ładowarka o pojemności łyżki > 1 m³ – szt. 1.

Usługa dotyczy oczyszczania nawierzchni dróg ze śniegu (odśnieżanie w/w dróg ładowarką o pojemności łyżki > 1 m³ Wykonawcy) przez ok. 5 dni po 3 godz. dziennie w sezonie zimowym 2021/2022.

W dniu 19.11.2021 r. ofertę na kwotę 2 916,00 zł. złożyła firma Zakład Remontowo-Budowlany „DROMOST” Błażej Fobka ul. Kasprzaka 20, 64-730 Wieleń. Przetarg nie został jeszcze rozstrzygnięty. W dniu 29.11.2021 r. Wykonawca zgodnie z procedurą został wezwany do uzupełnienia dokumentów.

Po wysłuchaniu przedstawionej informacji członkowie Komisji Rewizyjnej oraz Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa przystąpili do dyskusji.

Radny Szymon Rojewski zadał pytanie dotyczące interpelacji, złożonej w listopadzie ubiegłego roku, dotyczącej remontu drogi powiatowej nr 1323P na odcinku od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 1223 do centrum wsi Dębogóra. Radny otrzymał wówczas odpowiedź, że Zarząd Dróg Powiatowych rozważy możliwość opracowania dokumentacji budowlano-wykonawczej przebudowy drogi na w/w odcinku w II połowie 2021 roku, po rozliczeniu wykonania budżetu powiatu za I półrocze 2021 r. – czy w tej kwestii podjęte zostały jakieś działania?

Dyrektor ZDP odpowiedział, że na ten moment nie jest przygotowywana żadna dokumentacja na tę drogę.

Następnie głos zabrał Przewodniczący Komisji Rewizyjnej, który poinformował, że pozwolił sobie objechać wszystkie drogi, na których w tym roku zostały położone dywaniki bitumiczne. W związku z tym Przewodniczący pogratulował Dyrektorowi tych działań, określając je jako najlepsze, widoczne i skuteczne,

przyczyniające się do poprawy ruchu, wytrzymałości drogi, nie przepuszczają wody, nie niszczą nawierzchni. Następnie Przewodniczący Komisji Rewizyjnej zgłosił uwagę do trzech odcinków, które nie zostały wykonane – czy nie można by skorzystać ze skomasowania tych odległości w jeden odcinek, co byłoby rozwiązaniem tańszym. Na koniec Przewodniczący pogratulował Dyrektorowi wykonania „Planu zimowego utrzymania dróg”, który zawiera wszystkie niezbędne informacje.

Głos zabrał Radny Piotr Waśko, nawiązując do projektu Strategii Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021-2030, stwierdzając, że z wielu powodów strategia ta nie napawa optymizmem. M. in. dlatego, że będziemy się starzeć, będziemy więc musieli korzystać z usług, które w głównej mierze usytuowane są we wschodniej części powiatu, czyli w Czarnkowie i w Trzciance. Aby móc korzystać z tych usług, potrzebne są drogi, które w strategii także zostały uwzględnione. Radny nawiązał do jednej z, w jego ocenie, bardziej strategicznych dróg w tej mniej ustrukturyzowanej części naszego powiatu, mianowicie z Wielenia w kierunku na Wronki. Otwarcie tej części powiatu na Poznań jest jednym z najważniejszych strategicznych zadań trzech gmin, które się tam znajdują. Ok 20 lat temu została wykonana dokumentacja na ten odcinek, która wprawdzie straciła już ważność, ale wykonana była solidnie. Warto mieć w zanadru taką dokumentację, aby w przyszłości móc ubiegać się o środki unijne.

Po zakończonej dyskusji informacja została przez obie Komisje przyjęta.

Ad. 3

Omówienie i opiniowanie materiałów będących przedmiotem obrad najbliższej sesji.

Proponowany porządek obrad wraz z materiałami został radnym wysłany drogą emailową w dniu 23.11.2021 r. Szczegółowo materiały omówiła Sekretarz Powiatu, natomiast członkowie Komisji Rewizyjnej oraz Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa nie wnieśli uwag.

Ad. 5

Sprawy różne

Spraw różnych nie poruszano.

Na tym wspólne posiedzenie Komisji Rolnictwa, Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa z Komisją Rewizyjną oraz protokół w dniu 30 listopada 2021 r. zakończono.

*Przewodniczący Komisji Rolnictwa,
Środowiska, Infrastruktury i Bezpieczeństwa
/-/ Sławomir Biliński*

Protokolant:
Natalia Rozalewicz